

بررسی محورهای کاربرد ابزار فناوریانه در دادرسی‌ها

سید حسین رحیمی زاده

دانش آموخته حقوق خصوصی دانشکده حقوق دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

کاربرد ابزار فناوریانه در دادرسی‌ها می‌تواند تأثیر عمده‌ای بر میزان سطح توسعه‌یافتگی دولت‌ها و مراجع قضایی در حوزه دادرسی‌های مدنی داشته باشد؛ اهمیت این امر تا به حدی است که در صورت عدم وجود چنین ابزارهایی در دادرسی‌ها با مشکلات عدیده‌ای نظیر اطاله دادرسی، بی‌دقتی در فرآیند رسیدگی به پرونده‌های حقوقی و جزایی، ناهماهنگی در قلمرو تعاون بین مراجع قضایی و غیرقضایی مرتبط، نابسامانی در صدور احکام و قرارها و در پی این اختلالات نارضایتی گسترده عموم از مراجع قضایی مواجه خواهیم بود. ابزار مختلفی وجود پیدا کرده که در صورت استفاده از آنها در دادرسی می‌توان بر کیفیت رسیدگی به پرونده‌های قضایی افزود و از میزان چالش‌ها در تمام مراحل دادرسی اعم از مراحل صدور، اجرا و اعتراض به احکام و قرارها کاست. به همین منظور در مقاله پیش‌رو تلاش بر این است که با روش توصیفی-تحلیلی به مطالعه و بررسی پنج محور کاربرد ابزار فناوریانه در رسیدگی‌های قضایی پرداخته شود و اهمیت هر یک مورد مذاقه قرار گیرد.

واژگان کلیدی: دادرسی مدنی، سیستم ضبط صوت و تصویر، سیستم ترجمه همزمان، گزارش الکترونیکی، سیستم ویدئوکنفرانس در دادرسی‌ها

مقدمه

کاربرد ابزار فناورانه در دادرسی‌ها می‌تواند نقش مؤثری در باب توسعه دولت الکترونیک و همگام‌سازی دادرسی‌ها با پیشرفت‌های مدرن در جوامع ایفاء نماید. ابزار فناورانه مختلف وجود پیدا کرده که با کمک آن‌ها قادر به جایگزینی روش‌های مدرن و پیشرفته به جای شیوه‌های سنتی در راستای رسیدگی به پرونده‌های قضایی بالأخص در حوزه دادرسی مدنی هستیم. هدف از کاربرد، افزایش نقاط مثبت و کاهش موارد منفی در دادرسی‌هاست که خود می‌تواند در موارد مختلف نظیر افزایش میزان دقت در رسیدگی‌ها به امور قضایی، افزایش کمیت و کیفیت دادرسی‌ها، افزایش میزان اعتماد عموم به مراجع قضایی، کاهش اطاله دادرسی و ... خلاصه شود. با توجه به اهمیت فراوان بکارگیری این گونه ابزار در مراجع قضایی بر آن هستیم تا محورهای مختلف و مؤثر بر جریان دادرسی را مورد بررسی قرار دهیم.

مبحث اول - سیستم ضبط صوت در جلسات دادرسی

یکی از مصادیق استفاده از فناوری اطلاعات در دادگاه‌ها کاربرد ابزاری است که قادر به ضبط و ذخیره صوت در جلسات دادرسی می‌باشد. ضبط صوتی از جلسات رسیدگی به پرونده‌های مدنی زمینه را در جهت بهبود و کارایی سیستم قضایی و دقت در فرآیند دادرسی‌ها به ویژه تجدیدنظر از تصمیمات و آراء مرتبط با پرونده‌های رسیدگی شده فراهم می‌نماید. بدین منظور وجود ابزارهایی با کیفیت و باقابلیت ضبط صدا در دادگاه‌ها امری ضروری تلقی می‌شود. ابزارهایی که اطلاعات راجع به پرونده‌ها را در مراحل مختلف دادرسی و در جلسات و اوقات مرتبط با پرونده ذخیره ساخته و در اختیار قرار می‌دهد. یکی از این زمان‌ها، کاربرد صوت ضبط‌شده در جلسات دادگاه‌های تجدیدنظر یا دادگاه‌های بالاتر در خصوص تصمیم راجع به پرونده‌هایی است که سابقاً در محاکم بدوی در خصوص آن‌ها حکمی صادرشده است (A.Jackson, 2016) و طرف متضرر از حکم خواستار بررسی دوباره موضوع به لحاظ تضییع حق خود می‌باشد.

مبحث دوم - سیستم ضبط تصویر در جلسات دادرسی

یکی دیگر از مصادیق کاربرد ابزار فناورانه در دادرسی‌های مدنی، کاربرد و روند استفاده از آن در قالب ضبط تصویر از جلسات دادرسی در دادگاه‌هاست.

روندی که در آن تصویربرداری و نمابرداری نوری دو روش پردازش در فناوری نوین بوده که در تصویربرداری امکان ذخیره‌سازی مقادیر بسیار بالایی از اسناد و مدارک بر روی دیسک‌های نوری فراهم می‌شود و به عبارتی تصویربرداری الکترونیکی در رایانه معادل فتوکپی یا میکروفیلم از اسناد است که در این روش که تصویر دقیق الکترونیکی مدارک را در

اختیار قرار می‌دهد به محض فرار گرفتن تصویر الکترونیکی در حافظه رایانه، می‌توان از طریق چاپگر یک نسخه کاغذی از آن را تهیه کرد و یا این که آن را از حافظه رایانه پاک نمود (بی‌نام، ۱۳۸۵).

ضبط تصویری از جلسات دادگاه امری بهتر و دقیق‌تر از صرف ضبط صوت از جلسات می‌باشد (Edwards, 1986). در واقع، ضبط تصویر از جلسات دادگاه یکی از نمودهای وجود دولت الکترونیک در هر کشور است؛ دولتی که قادر به ایجاد حس عمیق‌تر از مشارکت اجتماعی بوده و موجب تصمیم‌گیری‌های بهتر و اجرای بهینه برنامه‌های توسعه توسط وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و ادارات دولتی از جمله دادگاه‌ها جهت ارائه خدمات و اطلاعات به مردم، شرکت‌ها و سایر سازمان‌ها می‌شود (سلطانی فر، ۱۳۸۳). این مصداق از کاربرد فناوری اطلاعات، ارزش بالقوه اطلاعات را نسبت به ضبط صوتی از جلسات دادگاه افزایش می‌دهد و سرمایه‌گذاری‌های لازم در این زمینه موجب افزایش آثار مثبت و تثبیت آن‌ها خواهد شد (یونسی و فکری، ۱۳۹۵). همچنین می‌تواند به عنوان یکی از کارکردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در دادرسی، شاخصی پویا در اندازه‌گیری کیفیت جلسات دادرسی تلقی شود که به قوه قضاییه در ارائه خدمات قضایی با دقت و سرعت به اجرای عدالت کمک شایانی کند (شهبازی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۶).

مبحث سوم - سیستم ترجمه همزمان

سیستم ترجمه همزمان و ملزومات آن یکی دیگر از ابزارهایی است که در فرآیند دادرسی الکترونیکی به اجرای عدالت و افزایش سرعت رسیدگی کمک می‌کند.

به‌طور کلی، در مواردی از پرونده‌های مطروحه در دادگاه‌ها، متقاضیان عدالت، زبانی متفاوت از زبان رسمی دادگاه‌ها دارند که این امر می‌تواند مانعی در جهت بیان اراده و خواسته طرفین دعوا و درک معانی الفاظ آن‌ها تلقی شود؛ چنین افرادی، مهاجران و مردمی هستند که با زبان رسمی کشور محل اقامت خویش که تقاضای رسیدگی امری حقوقی یا کیفری را از آن دارند آشنا نبوده و در ابراز مقصود خود با مشکلاتی مواجه می‌گردند. یکی از راه‌های اجرای عدالت در این خصوص، درک درست و دقیق از زبان و الفاظ این گونه از افراد است که می‌تواند از طریق تأمین ابزاری در جهت ترجمه و تفسیر الفاظ اراده شده در جریان دادرسی باشد. (Reiling, 2009; <http://www.dcs spanish.com/pages/4>).

در این زمینه دو نوع سیستم ترجمه قابل اجراست (<http://www.languagescientific.com/modes-of-> interpreting; https://en.wikipedia.org/wiki/Language_interpretation). نوع اول، ترجمه پیاپی نام دارد که در آن هر جمله یا عبارت پس از ادا از جانب متقاضی یا طرف دعوا ترجمه می‌گردد (این نوع https://www.researchgate.net/publication/317283506_Consecutive_Interpreting).

1. Consecutive interpretation

ترجمه رایج‌ترین فرم ترجمه تلقی می‌شود. در مقابل، نوع دوم ترجمه که پیشرفته‌ترین نوع آن است ترجمه همزمان نام دارد که بلافاصله و بدون اتلاف وقت تمام الفاظ اصحاب و افراد درگیر در پرونده در حین بیان آن‌ها در دادگاه‌ها و جلسات دادرسی ترجمه می‌شود.

مزیت این نوع از ترجمه نسبت به ترجمه پیاپی بیشتر است؛ چراکه موجب ایجاد صرفه در زمان رسیدگی قضات به پرونده می‌شود. از طرفی ابزار و ملزومات چنین ترجمه‌ای، میکروفن‌ها و هدفون‌هایی است که در اختیار متقاضیان قرار می‌گیرد (Reiling, 2009). همچنین ترجمه همزمان علاوه بر میکروفون و هدفون نیازمند تجهیزات حرفه‌ای از قبیل فرستنده، گیرنده و غرفه‌های ترجمه است که این روش غالباً در کنفرانس‌های بزرگ همچون اجلاس‌ها استفاده می‌شود (<https://www.eliteinterpreters.asia/simultaneous-interpreting;>

<https://blingo.com/equipment;> <https://www.ubiquis.co.uk/consecutive-vs-simultaneous-interpretation.> وجود این نوع فناوری در تمام دادگاه‌های بین‌المللی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

مبحث چهارم- گزارش الکترونیکی دادگاه

یکی دیگر از محورهای استفاده از فناوری اطلاعات در جریان دادرسی‌ها، به کارگیری سیستم‌های الکترونیکی دادگاه است. سیستم‌هایی که در جهت تهیه و ارائه گزارش‌های دادگاه نقش مهم و اساسی دارند.

منظور از گزارش‌های دادگاه همان گزارش‌ها و سوابقی است که فرآیند دادرسی و محاکمات در دادگاه‌ها را منعکس می‌سازند (J.okrent, 2009). انعکاسی که می‌تواند به شیوه‌های مختلف غیر از بهره‌گیری از منابع انسانی در جهت نگارش فرآیند قضایی و تهیه و تنظیم نسخ لازم از جلسات انجام شود (The comptroller general report to the congress, 1982). در حقیقت، ضرورت وجود نسخه‌هایی از روند دادرسی در دادگاه و محاکمات ایجاب می‌کند تا گزارش‌هایی فراهم شود.

تمام دادگاه‌ها روش‌هایی را بدین منظور بکار گرفته‌اند و در طول زمان تلاش کرده‌اند تا تکنیک‌های ویژه‌ای را با استفاده از ابداعات و اختراعات نوین در حوزه فناوری اطلاعات بکار گیرند.

برخی از این روش‌ها مشتمل بر استفاده از ابزارهای کامپیوتری، سیستم‌های ضبط صوتی و نوارهای ویدئویی می‌شود که اخیراً توسط دادگاه‌ها مورد توجه است. در واقع، این روش‌ها در حال جایگزینی برای روش‌های سنتی همچون تایپ دستی فرآیند دادرسی در تهیه و ارائه گزارش‌ها خواهد بود. البته با توجه به مزایا و همچنین چالش‌های موجود در زمینه کاربرد این گونه ابزار جهت تهیه گزارش‌های دادگاه باید توجه داشت که در صورت جایگزینی روش‌های نوین، میزان هزینه صرف شده و سرعت

و... به چه میزان است و آیا برای دادگاه‌ها در جهت تغییر و جایگزینی به صرفه خواهد بود یا عملاً تفاوت فاحشی نخواهد داشت و یا حتی نسبت به گذشته از مزایای کمتری برخوردار خواهد بود (EO'Brien et al, 1976).

به طور کلی ایجاد و ارائه گزارش‌های مزبور از جلسات دادگاه به دو روش می‌تواند انجام گیرد که روش اول یا سنتی روش استفاده از منابع انسانی است؛ منابعی که وظیفه و حرفه اصلی آن‌ها نگارش جزئیات دادرسی است. در این روش لازم است افراد گزارش نویس مهارت‌های خاصی را که شامل مهارت در ساختار و گرامر زبان رسمی مورد استفاده در دادگاه‌ها، روش‌های گزارش نویسی، قواعد مرتبط با آن، واژه‌شناسی حقوقی، آشنایی با علائم نگارشی در خصوص زبان رسمی مورد استفاده دادگاه و سرعت نگارش در فرآیند دادرسی است (Chipkin, 2001) و جزو اصول و نحوه نگارش به حساب می‌آیند (Chipkin, 2001) فراگیرند.

روش دوم همان روش الکترونیکی است که به اعتقاد برخی، به منظور کاهش تأخیر در روند دادرسی‌ها می‌تواند جایگزین مناسبی برای روش تنظیم دستی گزارش‌ها باشد و از طرفی در مقابل سوء استفاده احتمالی دخالت مغرضانه منابع انسانی در تأمین این گزارش‌ها کارساز تلقی شوند (EO'Brien et al, 1976). همچنین موافقین با این جایگزینی بر این نظرند که ایجاد و تأمین تجهیزات لازم در دادگاه‌ها در جهت جایگزینی کامل روش‌های نوین و تهیه گزارش‌های الکترونیکی صرفه بیشتری از منظر زمان و هزینه در جهت ارائه گزارش‌ها خواهد داشت (The comptroller general report to the congress, 1982).

مبحث پنجم - سیستم ویدئو کنفرانس

یکی از مصادیق فناوری اطلاعات که می‌توان از آن در دادگاه‌ها بهره جست استفاده از ویدئو کنفرانس جهت شنود اظهارات گواهان در خصوص پرونده‌های مطروحه در دادگاه‌هاست.

این مصداق از فناوری به منظور وصول به اهداف اجرایی از قبیل شنود گواهی گواهان در دادگاه کاربرد دارد. بیشترین میزان کاربرد آن در ایالات و مناطقی است که دادگاه‌ها و حوزه‌های قضایی فاصله زیادی از یکدیگر دارند و یک حوزه قضایی می‌بایست مناطق و شهرهای مختلفی را پوشش دهد (Reiling, 2009).

در کشورهای مختلف، استفاده‌های متعددی از ویدئو کنفرانس برای بهبود روند دادرسی در دادگاه‌ها می‌شود؛ به عنوان مثال، در ایالات متحده آمریکا علاوه بر کاربرد آن در شنود اظهارات و گواهی شهود می‌توان برای مشاوره گرفتن از وکلایی که در فواصل دور از دادگاه و خارج از حوزه قضایی به فعالیت می‌پردازند برای ارائه بهتر پرونده و دفاع مؤثرتر استفاده کرد (Reiling, 2009).

نتیجه

کاربرد فناوری اطلاعات در سیستم قضایی می تواند از نقش مؤثری بر میزان کیفیت رسیدگی به پرونده های قضایی برخوردار باشد. اهمیت ابزار مختلف یکسان نبوده و هر یک از آنها می تواند در جهت خاص و ویژه ای مورد استفاده قرار گیرد و با توجه به هدف و کاربرد خود بر ارزش دادرسی های قضایی بیفزاید. یکی از مصادیق کاربرد ابزار فناورانه استفاده از سیستم ضبط صوت و تصویر در حین رسیدگی به پرونده هاست که بیشترین اهمیت آن در مراحل بالاتر از مرحله بدوی شامل تجدیدنظر و فرجام نمایان می گردد. مصداق دیگر سیستم ترجمه همزمان بوده که اثر مهم آن کاهش اطاله دادرسی در پی ارجاع ادله و مدارک به مترجمین رسمی و یا دعوت از آنها به جلسات دادرسی خارج از وقت رسیدگی و یا در رسیدگی های مؤخر است. مصداق دیگر، استفاده از سیستم گزارش الکترونیک بوده که نقش عمده و بارز آن در موارد بایگانی پرونده نمایان شده و از اهمیت فراوانی در جهت حفظ ادله و مدارک برخوردار است. آخرین مصداق مورد بررسی، سیستم ویدئو کنفرانس بوده که در موارد مختلف از جمله شنود اظهارات شهود و مطلعین و در برخی موارد برقراری ارتباط بین وکلا و موکلین کاربرد دارد. باید دانست با توجه به ارزش استفاده از ابزار فناورانه نظیر سیستم های ضبط صوت و تصویر، سیستم ترجمه همزمان، سیستم گزارش الکترونیک و سیستم ویدئو کنفرانس در دادرسی ها، مطلوب است که مراجع قضایی جهت حل معضلات دادرسی نظیر اطاله دادرسی، ریسک نابودی ادله و مدارک مربوط به هر پرونده، تضمین اصول دادرسی نظیر اصل تعاون، اصل برابری و دسترسی سریع و آسان به خدمات قضایی و... مجهز به ابزار فناورانه شده و در خصوص بکارگیری آنها از تجربه کشورهای پیشگام در این عرصه بهره مند گردند.

منابع

منابع فارسی:

۱. بی نام، علل اطاله دادرسی، حقوق: قضاوت، ش سی ونهم، ۱۳۸۵، ۴۹-۴۱
۲. سلطانی فر، محمد، ارتباطات: ویژگی های جامعه اطلاعاتی، علوم تربیتی: بصیرت و تربیت اسلامی، ش دوم، زمستان ۱۳۸۳، ۱۱۷-۱۳۲
۳. شهبازی نیا، مرتضی و غمامی، مجید و جوان، صدیقه، فن آوری اطلاعات و ارتباطات و عدالت قضایی، دو فصلنامه دیدگاه های حقوق قضایی، ش هفتادونهم و هشتادم، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، ۱۴۸-۱۲۱
۴. یونسی، رقیه و فکری، رکسانا و بابائیان پور، مرضیه، بررسی تأثیر ناب بودن بر بهره‌وری فناوری اطلاعات در صنعت بانکداری ایران، مدیریت: مدیریت بهره‌وری، ش سی و هشتم، پاییز ۱۳۹۵، ۱۱۶-۹۱

منابع خارجی:

5. A. Jackson, Brian & others. (2016). Fostering Innovation in the U.S. Court system (Identifying high-priority technology and other needs for improving court operations and outcomes). Santa Monica. Calif: RAND corporation.
6. Chipkin, Dana. (2001). Successful freelance court reporting. west Thomson learning.
7. Edwards, Chris & Savage, Nigel. (1986). Information technology. United Kingdom. MacMillan publishers LTD.
8. EO'Brien, Kevin & Marcus, Mavin & J. wheaton, Robert. (1976). Court reporting- A selected Bibliography. national criminal justice reference service, united states: department of justice. National institute of law enforcement & criminal justice law enforcement assistance administration.
9. <http://www.dcs spanish.com/pages/4>.
10. <http://www.languagescientific.com/modes-of-interpreting>
11. <https://blingo.com/equipment>; <https://www.ubiquis.co.uk/consecutive-vs-simultaneous-interpretation>.
12. https://en.wikipedia.org/wiki/Language_interpretation.
13. <https://www.eliteinterpreters.asia/simultaneous-interpreting>
14. https://www.researchgate.net/publication/317283506_Consecutive_Interpreting.
15. J.Okrent, Cathy. (2009). legal Terminology for transcription and court reporting. Delmar cengage learning. Inc.
16. REILING, DORY. (2009). Technology for justice (how information technology can support judicial reform). LEIDEN UNIVERSITY Press.
17. The comptroller general report to the congress. (1982). Federal court reporting system: out dated and loosely supervised. united states. general accounting office.